

...vrednost dan razen sobot, nedelj in praznikov.
...dnevno razen sobot, nedelj in praznikov.
...dnevno razen sobot, nedelj in praznikov.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredništvo in upravniški prostori:
2657 S. Lawndale Ave.

Office of Publication:
2657 South Lawndale Ave.
Telephone, Rockwell 4904

10-YEAR XXVII.

Chicago, Ill., četrtek, 15. novembra (Nov. 15), 1934.

Subscription \$5.00 Yearly
STEV.—NUMBER 224

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1108, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

Komentarji

...sugestija za rešitev
...brezposelnih: Pobiti
...je treba! —

A. A. Berle Jr. piše v "Scribner's Magazine", novembrska številka, da je slišal dva Američana, ki sta dovolj odlična pametna, da bi lahko vedela, kaj sta rekla, da najboljša rešitev problema brezposelnosti je, če bi "enostavno pobili deset milijonov brezposelnih delavcev".

Zadnje dni je na dnevnem tisku vedno več, da je Walter Pittman, profesor sociologije na univerzi v Columbijah, dejal pred nekim meščanskim klubom:

"Prvič v svoji zgodovini se Amerika nahaja pred silno katastrofo, namreč kaj naj stori s milijoni odvisnim prebivalstvom. Združenih državah je danes petdeset milijonov oseb, ki nimajo samostojnega obstanka in so odvisne od javne podpore. Javna podpora je danes ogromna, da nam grozi popolna vse bogastvo Amerike, a kaj drugače naj storimo? Samo ena pot sta: javna podpora ali naj vlada zmeče teh 50 milijonov ljudi v morje"...

Lepe sugestije!

Do danes še nismo čitali v američkem tisku kaj takega. Morda je pri "new deal" s svojim optimizmom reševanjem petletne krize, da so se pojavile tudi te sugestije. Kajpak, ta "rešitev" bi bila najcenejša, namreč Pitkinova. Ako bi zapodili vse poselne reveže v nastavljenih izgrediv in jih postrežnako podgane, bi bili stroški deset milijonov ljudi močnejši, ker se boje izgubiti delo.

3. Za kršitve je veliko odgovorna tudi vlada, pred katero so podjetniki izgubili respekt in bojazen, ker je iz "novega deala" sama naredila farso, in sicer s tem, da je "čizlerjem", ki so bili "kaznovani" z odvzetjem plavaga orla, tega tiča zopet vrnila vsega oskubenega.

Delavskih pravilniških določb se drže le tisti podjetniki, ki imajo opraviti z močno in militantno delavsko unijo, vsi drugi jih glodajo na vseh koncih in krajih in v čim dalje večjem številu.

KRŠITEV PRAVILNIKOV DOBRO NAPREDUJE

Podjetniki so se spravili nad nje z veliko vno, poročajo organizatorji delavske federacije

Washington. — (FP) — Industrijski pravilniki postajajo farsa bolj in bolj po vsej deželi. To posebno še, kar se tiče določb o minimalni plači in delovniku. Iz poročil 71 organizatorjev Ameriške delavske federacije iz 29 držav, ki jih navaja novembrska številka American Federationista, glasila federacije, je razvidno, da je prosperiteta le v kršnju pravilnikov.

Vsi ti organizatorji poročajo, da ni nobenega izboljšanja v biznisu v primeri z razmerami pred enim letom. 43 jih poroča o velikem in vsestranskem kršenju pravilnikov. Od 71 organizatorjev je le šest poročilo, ki omenjajo, da se podjetniki v njih krajih drže pravilnikov, oziroma da kršitve poenjavajo, povsod drugod je kršenje v splošni modi.

Za to ignoriranje "novega deala" so po mnenju organizatorjev odgovorni sledeči faktorji:

1. Pravilnikov ne jemljejo resno niti pravilniški odbori, vsled česar jih ne enforirajo.
 2. Delavci, posebno v neorganiziranih tovarnah, navadno ne prijavijo kršitev delavskih postavk, ker se boje izgubiti delo.
 3. Za kršitve je veliko odgovorna tudi vlada, pred katero so podjetniki izgubili respekt in bojazen, ker je iz "novega deala" sama naredila farso, in sicer s tem, da je "čizlerjem", ki so bili "kaznovani" z odvzetjem plavaga orla, tega tiča zopet vrnila vsega oskubenega.
- Delavskih pravilniških določb se drže le tisti podjetniki, ki imajo opraviti z močno in militantno delavsko unijo, vsi drugi jih glodajo na vseh koncih in krajih in v čim dalje večjem številu.

Načrt za povečanje industrijskih aktivnosti

Zagovorniki upajo, da bo predsednik Roosevelt odobril načrt

Washington, D. C. — V visokih vladnih krogih se resno bavijo z načrtom, ki naj bi prinesel gospodarsko okrevanje s povečanjem industrijske produkcije, toda vlada bi morala prevzeti riziko izgube z izvajanjem načrta. Sponzorji so prepričani, da je načrt, ki bi dal milijonom brezposelnih delavcev priliko do zaslužka, izvedljiv.

Zagovorniki načrta bazirajo svoje argumente na teoriji, da je Amerika že na pragu popolnega gospodarskega okrevanja. Ako vlada prevzame odgovornost za povečano produkcijo, se bo lahko uposlovalo vse brezposelne, s tem pa bo kupna sila narasla in ljudje bodo lahko absorbirali produkte. Ako bo načrt pravilno izvajen, se ni bati nadprodukcije, in tudi v tem slučaju bi bilo za vlado cenejša subvenciranje privatnih industrij kakor sedanji načrt nasičevanja brezposelnih. V zvezi s tem zagovorniki načrta kažejo na ogromne izdatke za oskrbo brezposelnih, kajti vlada je že v tem letu potrošila vsoto \$1.277.000.000.

Da bo predsednik Roosevelt najbrž odobril ta načrt, kaže izjava Donalda R. Richberga, v kateri je poudarjal, da bo moralna vlada na vsak način uposloiti brezposelne pri javnih delih, ako ne bodo tega storile privatne industrije. Bolje bo, če se javni kredit vodi v to smer, kakor trošiti veličanske vsote za direktni relief.

Radijski baroni morajo prenehati z diskriminacijami

Pokrajinski delavski odbor jim je že drugič dal ta ukaz

New York. — (FP) — Če se Emerson Radio and Television korporacija, ki izdeluje radioaparate, ne bo "poboljšala" in uposloila odslovljenih delavcev, bo tirana pred zvezni delavski odbor, je odlok pokrajinskega delavskega odbora.

Ta odbor je zdaj že drugič posegel v zadevo te družbe. Ko je prvi obravnaval pritožbo Radio Factory Workers unije, ki je pridružena Ameriški delavski federaciji, je družba obljubila, da bo sprejela nazaj vse delavce, ki so bili ob delo po 21. novembru lanskega leta.

Ker je ta sporazum ignoriral in še vedno noče uposliti prizadetih delavcev, ki so bili odslovljeni radi unijskih aktivnosti, je bila zdaj zopet tirana pred delavski odbor. Unija je zdaj zagrozila tudi s stavko, če družba ignorira ta odborov odlok, kar bo mogoče več zaleгло.

Elektriški delavci izvojevali veliko zmago

Nova pogodba vključuje sedemurnik in druge ugodnosti

New York. — Med krajevno unijo Mednarodne bratovščine električarjev in organizacijo delodajalcev je bila te dni podpisana pogodba, ki določa skrajšanje delovnika z osem na sedem ur, meza pa ostane po starem. Pogodba krije okrog šest tisoč delavcev in stopi v veljavo 5. novembra.

Dan W. Tracy, predsednik mednarodne unije, je dejal, da je ta pogodba prva svoje vrste in korak v pravo smer. Unijska lestvica je doslej določala za električarje \$11.20 za osem ur dela in ta plača bo ostala, da bi bilo električarji delali v smislu novega dogovora eno uro manj.

V unijskih krogih so mnenja, da bo ta pogodba utrla pot sličnim dogovorom med drugimi unijami v gradbeni industriji in delodajalci. Unija električarjev je bila prva, ki je otvorila borbo za petdnevnik in ga tudi izvojevala l. 1929. Njej so kmalu sledile ostale unije stavbnih delavcev v državi New York.

Novi dogovor vključuje med drugim tudi klavzulo v prid uposlojitvi starejših delavcev. Vsak podjetnik mora uposliti vsaj enega delavca v starosti 55 let ali več na vsakih deset drugih delavcev pri vsakem projektu.

Ickes določil plače za izrjene oljne delavce

Washington. — Notranji tajnik Harold Ickes, ki je obenem tudi "diktator" oljne industrije, je te dni na priporočilo delavskega odbora za to industrijo odobril novo mezdno lestvico za izrjene delavce v štirih državah na južnem zapadu.

V Kansasu in Oklahomi bodo izvežbani delavci pri oljnih vrelcih prejeli minimalno \$1.25 na uro, predelavci pa \$1.50. V Texasu in Novi Mehiki bodo prejeli prvi \$1.50, drugi pa \$1.75 na uro.

Kako družba razume kolektivno pogajanje

Washington. — Šestindvajset let je Columbia Iron Works kompanija v Chattanooga, Tenn., uposlevala unijske livarje in imela kolektivno pogodbo z livarsko unijo. Zdaj, v dobi "novega deala", ko ima delavstvo teoretično pravico do organizacije, je ta družba pa spremenila svojo takotiko in zaključila, da se bo "kolektivno" pogajala z vsakim posameznim delavcem, namesto skozi unijo, kakor so to zahtevali. Vseled tega jo je vladni delavski odbor proglasil za kršiljo sekcije 7a, kar je moralna zmagaz za unijo.

V CALIFORNIJI JE ZMAGAL BANKIR, NE MERRIAM

Scripps-Howardov list se zdaj hipokritično liže Sinclairju. Njegov poraz ne škodi gibanju za neodvisno politično akcijo delavstva

San Francisco. — (FP) — "Merriam je zmagal," je zakričalo kapitalistično časopisje v Californiji in tudi drugod, ko so bili preštet glasovi zadnji teden. Will Rogers je komentiral to republikansko zmago s temile besedami: Če bi jaz kandidiral, bi imel raje tistega volilca, ki bi bil navzoč pri štetju mojih glasov, kakor pa volilca, ki bi glasoval zame.

Resnica je, da ni zmagal Frank Merriam, ki je igral le žalostno figuro v zadnji in sigurno najgostejši kampanji, kar jih je Amerika videla. Zmagal je Herbert Fleishhacker, bankir in javnopravni magnat, ki je največ odgovoren po mišljenju delavskih krogov za omreženje Toma Mooneyja.

Bankir Fleishhacker in kakih par tucatov drugih veleindustrialec, ki tvorijo glavni odbor državne trgovske zbornice, kontrolirajo Californijo politično in gospodarsko. To so ponovno dokazali pri zadnjih volitvah, v katerih ni bilo nobeno sredstvo preizkušeno in preumazano, da se ne bi ga poslužili proti Sinclairju.

In ker je Sinclair ogrožal njih diktaturo, so proti njemu zbrali milijondolarski sklad, s katerim so kupili kovače "javnega mnenja" (časopisje, radio itd.). Navzlic velikemu terorizmu, s katerim so grozili dolžnikom, da jim bo prodana hiša ali malo posestvo, delavce po tovarnah, trgovinah in drugod pa prisilili, da so na obleko ali klobuk pripeli Merriamov znak ter jih obenem strašili, da bodo ob delo, če zmaga Sinclair — vpricho vsega tega je le čudno, da je on dobil tako ogromno število glasov.

Največji vitez reakcije, vsaj za eden največjih, protestantovski pridigar Martin Luther Thomas iz Los Angelesa, je pet dni pred volitvami po radiu izrekel tudi tole grozljivo:

"Jaz razumem, da namerava jo utopijci (tajna "radikalna" organizacija) poslati na volišče svoje ljudi, deset tisoč po številu, ki bodo gledali, da bo njih kandidat Sinclair zmagal. Naj povem utopijcem in drugim, da bomo mi imeli na voliščih dvakrat toliko lojalnih ameriških legionarjev, ki bodo pomagali policiji in deputiserom; in če utopijci ali kdo drugi kaj prične, bodo naši ljudje dokončali!"

V trošenju laži in hujskanju proti Sinclairju se nekdanji "liberalni" Scripps-Howardovo časopisje mogoče ni najbolj odlikovalo — kdo je odnesel kolajno v metanju blata na Sinclairja in njegovo gibanje, je težko ugotoviti, ker v tem je bila prava tekma po vsej državi. Sigurno je pa tukajšnje Scripps-Howardovo časopisje igralo eno najgrših vlog v zadnji kampanji.

Roy Howard, nekdanji zakoniti reporter in sedaj "liberalni" milijonar, je sam pritekel v Californijo in s seboj pripeljal Westbrooka Peglerja, popularnega reakcionarnega člankarja, in povrh še Maxa Sternsa, Howardovega političnega "eksperta" in bivšega liberalca. Vsi trije so po svoje skrbeli, da je zmaga Fleishhackerjeve velebizniška komora.

Takoj po preštetju glasov je pa Scripps-Howardovo časopisje spremenilo ton. Sinclairju se je pričelo hipokritično klanjati — dobil je toliko glasov, da se je menda tudi reakcija ustrašila te armade.

(Dolje na 3. strani.)

HOLC ustavila prošnje za posojila na hiše

Mogočni trust elektrike poražen v St. Paulu

Volilci zavrgli predloženi privilegij kljub veliki propagandi trusta

St. Paul, Minn. — Pri zadnjih volitvah so volilci z veliko večino zavrgli predloženi "frenčajz" ali obratno dovoljenje, s katerim bi Northern States Power kompanija lahko nemoteno odiral tukajšnje odjemalce elektrike skozi prihodnjih 20 let.

Poraz trusta elektrike je toliko bolj značilen, ker je imel na svoji strani vse kapitalistično časopisje iz "Twin Cityja" (St. Paul in Minneapolis), nadalje župana in večino mestnih odborov ter razne velebizniške propagandistične organizacije. V kampanji za novo obratno dovoljenje je trust potrošil tisočake.

Kampanjo proti temu dovoljenju je vodila farmersko-delavska stranka, predvsem njen biviški župan William Mahoney, mestna komisarka H. C. Wenzel in A. Peterson ter druge delavske organizacije. Na svoji strani so imeli le delavski tednik Minnesota Union Advocate.

Trustovski propagandisti so strašili volilce, da bo mesto ob davke, če družba ne dobi novega dovoljenja, ki bi jo utrdilo za prihodnjih dvajset let. Ta propaganda pa ni bila toliko uspešna ko lansko leto, ko je pri mestnih volitvah zmagal trust in porazil načrt farmersko-delavske administracije za ugraditev mestne elektrarne v slučaju, da elektrarska družba ne privoli v tako revizijo "frenčajza" kakor so jo predlagali farmer-laboriti.

Velika volilna zmaga farmer-laboritov v "dvojnem" mestu kakor tudi po državi na splošno pomeni velik poraz tudi za kapitalistično časopisje, ki je bilo stoodstotno udinjano reakciji. V volilni kampanji ni bila nobena laž proti farmer-laboritom dovolj umazana, da ne bi prišla na prvo stran. Governorja Olsons in druge kandidate farmer-labor stranke so prikazovali za komuniste in zaveznike Moskve ves čas od zadnje konvencije, na kateri so farmer-laboriti sprejeli "socialistično" platformo. Kljub vsej tej propagandi so pa zmagali pri zadnjih volitvah.

Francoska zbornica dala zaupnico vladi

Pariz, 14. nov. — Flandinova vlada je večerj dobila zaupnico zbornice 423 proti 118. Edino socialisti in komunisti so glasovali proti vladi, nekatere deončarske grupe so se pa vzdržale glasovanja. Flandin je izjavil v zbornici, da je francoska demokracija-republika danes v veliki preizkušnji in naloga njegove vlade je, da prepreči revolucijo leve in diktaturo desnice.

Anglija se ne briga več za vojne dolge

London, 14. nov. — Ministrski predsednik Ramsay MacDonald je večerj izjavil v zbornici na vprašanje socialistov, kaj misli vlada storiti glede vojnih dolgov Združenim državam, da Anglija ne bo storila nič. MacDonald je dejal, da vlada smatra, da so vojni dolgovi prav tako mrtvi kakor so vojne reparacije.

Trgovska zbornica na vojnem pohodu

New York. — Newyorška trgovska zbornica je na svoji konvenciji napovedala vojno "new deal". Svojega predsednika je instruirala, naj podvzame potrebne korake, da ustavi stopnjevalno socializacijo Združenih držav. Zbornica je že otvorila napad s širjenjem propagande proti vsem predloženim socialnim reformam.

Vsota naprošenih posojil je že zdaj petkrat večja kot je denarja na razpolago. Ljudje se morajo obrniti na privatne vires!

Washington, D. C. 14. nov. — HOLC (Home Owners' Loan Corporation), ena največjih organizacij "new deala", ki daje posojila na hiše malih posestnikov v mestih, je večerj zaprla vrata novim prošencem za posojila. Uradniki te korporacije so naznanili, da imajo že toliko prošenj za posojila, da ni mogoče vsem ugoditi in novih prošelj ne bodo več sprejemali.

Sklad te vladne posojilnice je v začetku znašal tri milijarde in 200 milijonov dolarjev in v tem času — od julija 1933 — je HOLC izvršila 650.000 posojil v skupni vsoti dveh milijard dolarjev. Ostala je še ena milijarda dolarjev in prošelj za neizvršena posojila je še okrog 400.000. Nove prošnje so neupravičene deževale; uradniki domnevajo, da do konca tega leta bi narasle najmanj na milijon.

Vladni uradniki so mnenja, da so privatne posojilnice že toliko okrevale, da se ljudje lahko obrnejo nane. To pomeni, da bo HOLC s tem skladom, kar ga še ima, dokončala svojo nalogo in potem bo konec vladnega posojevanja na hiše malih posestnikov v mestih. Kongres ne bo več dovolil nadaljnjih vsot, niti jih ne bo vlada iskala.

HOLC je bila ustanovljena z namenom, da pomaga iz stiske onim malim posestnikom hiš v mestih, katerim je potekla prva vknjižba in grozila jim je prodaja doma. Posojilna korporacija je zamenjala zapadle vknjižbe z bondi, katerim vlada jamči glavnicu in štiri odstotne obresti, dočim morajo izposojevalci plačevati korporaciji pet odstotkov obresti. HOLC je dajala posojila tudi stavbinskim in posojilnim društvom proti dobremu jamstvu.

Amerika iniciatirala pakt za kontrolo orožja

Mednarodna trgovina z orožjem in strelivom mora biti pod kontrolo

Washington, D. C., 14. nov. — Državni tajnik Cordell Hull je danes naznanil, da se je vlada Združenih držav obrnila na ostale vlade sveta za takojšnjo pogodbo, ki naj kontrolira mednarodno trgovino z orožjem in strelivom.

Hull je pojasnil, da novi pakt bo ločen od vseh drugih pogodb razorožitvenega značaja in nikakor ne pomeni, da so Združene države opustile ali nameravajo opustiti mednarodno razorožitveno gibanje v Zenevi. Korak za pogodbo te vrste je bil storjen zaradi tega, ker se lahko hitro sklene in ker je neobhodno potreben.

Iz tega sklepajo, da ima ameriška vlada vsekakor v načrtu drastično zakonodajo z ozirom na privatno proizvajanje in trgovino z vojnimi materialom v Združenih državah.

Dolga stavka končana

Milwaukee, Wis. — Stavka pri Geuder-Puesche & Co., ki je trajala 12 tednov, je bila te dni končana, ko je družba priznala unijo strojnikov in pristala na zvišanje meze za dvajset odstotkov.

Kongres proti vojni in fašizmu v Kanadi

Toronto, Kanada. — Zborovanje Kanadskega kongresa proti vojni in fašizmu se je udeležilo nad petsto delegatov, ki so zastopali več kot 300.000 članov delavskih, farmerskih in dijaških organizacij.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE
NARODNE PODPORNE JEDNOTEOrgan of and published by the Slovene
National Benefit SocietyNarodnina: za Zdravne drave (liven Chl-
sage) in Kanada \$6.00 na leto, \$3.00 na pol
leta, \$1.50 na četrt leta; za Chicago in Cincin-
ti \$7.50 na leto, \$3.75 na pol leta; za in-
smentno \$9.00.Subscription rates: for the United States
(except Chicago) and Canada \$6.00 per year,
Chicago and Cincin \$7.50 per year, foreign
countries \$9.00 per year.Cene oglasov po dogovoru - Rokopisi se ne
vrstajo.Advertising rates on agreement - Manu-
scripte will not be returned.Naslov za vse, kar ima stik s listom:
PROSVETA

2657-59 So. Lawrence Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Domač drobiž

Avto ubija

Cleveland. — Rojakinja Mary Sabljak, stara 36 let, je umrla v bolnišnici za težko rano na glavi, katero je dobila pri avtni nesreči zadnj nedeljo, ko se je z več drugimi peljala z neke birmanske zabave. Avto je spodrsnil na mokri ulici in tresel ob železne stebričke čakališča ulične železnice. Drugi so ušli poškodbam. — Miss Jennie Zakrajsek, stara 25 let, je bila tudi hudo poškodovana, ko jo je zadel avto na ulici. Neznani lastnik avta jo je odpeljal v bolnišnico in potem izginil. — Tretja žrtev je bil Charles Pravdič, star 31 let, ki je izgubil kontrolo nad svojim vozilom in se zaletel v stebričke ob čakališču cestne železnice. Hudo po bit se nahaja v bolnišnici.

Kaznovan relifnik

Chicago. — Sodnik Robert J. Dunne je v torek kaznoval Louisa Monkoviča, 929 W. 33rd st., z globo \$20, ker je nepostavno prejel relif. Obtožencu je bilo dokazano, da njegova žena poseduje \$500 do \$600 pri stavbinskem in posojilnem društvu. Monkovič mora povrniti \$147, kolikor je prejel iz relifnega urada.

Nov grob

Saginaw, Mich. — Tu je umrla Marija Erzen, roj. Carman, stara 67 let. V Ameriki zapušča moža, dva sinova, štiri hčere in sestro.

Izkoriščanje delavk pri delu na domu

Pri pletenju obleke na domu zaslužijo manj ko \$5 za 60 ur dela

Washington. — (FP) — Zenski biroj delavskega departementa je zopet posvetil na veliko izkoriščanje tistih delavk, ki od tovarnarjev prejemaajo delo na domu. Ta rak-rana je najbolj ukoreninjena v oblačilni industriji.

Domače delo, ako je slabše plačano kakor prejemajo delavci v tovarnah, je po pravilnih sicer prepovedano, vendar pa še ni izginilo. Nekaj izjem je NRA že sama storila na pritisk hipokritične propagande v kapitalističnem časopisju, druge izjeme pa delajo tovarnarji sami.

Čitatelji se še lahko spominjajo, kako je kapitalistično časopisje zadnje poletje kričalo, češ, da "vlada ne pusti (neki) materi v New Yorku delati." In so prinašali slike njene družine ter insinuirali, da je v revščini vsled tega, ker je rediteljica zgrubila domače delo.

Zenski biroj je te dni objavil rezultat preiskave, katero je izvedel med 60 domačimi delavkami za pletenje v Philadelphiji. Pri pletenju oblek na domu delajo od 40 do 60 ur na teden pa tudi več, pretežna večina pa zasluži pri tem manj ko pet dolarjev. Le štiri so zaslužile do deset dolarjev na teden, 20 do šest dolarjev, ostale pa do pet. Polovica porabi sedem dni pri tem delu.

Biroj navaja slučaj neke delavke, ki plete obleke. Za izgotovitev bo potrebovala mesec dni časa in delala bo 66 ur na teden. Za izgotovitev take obleke, ki stane na trgu \$100, bo dobila le \$22.75. Delavke morajo same hoditi po material in izdelano blago tudi dostavljati tovarnarju.

Glasovi iz nasebin

Zanimive beležke iz raznih krajev

Najučinkovitejša delavsko orožje Spring Canyon, Utah. — Ze peto leto tare delavce mora depresije. Razni zagovorniki sedanje sije sistema kričijo na vse pretege, da "dobri časi" se vračajo. Kljub temu kričanju se pa razmere vendarle nočejo izboljšati, kar je dokaz, da je sedaj še okrog deset milijonov brezposelnih. Ne samo to, ampak tudi to, da je mnogo bednih in v pomanjkanju, pa vse to v brezmejno bogati "obljubljani" deželi. Koliko časa bo delavstvo še verjelo tem kričalcem?

Nadalje: Koliko časa bo še voljno prenašalo gorje in muko, ki ga trpi radi sedanjega gnilega sistema? Čas je, da se bi delavske mase kaj naučile iz vsega tega in spoznale, da morajo same kaj storiti, ako hočejo napraviti konec neznošnim razmeram. Večina še vedno verjame kapitalističnim obljubam in krparjem. Verjame, da bo nekega lepega dne vendarle dobilo ono, kar mu krparji obljubljajo že leta in leta. Delavstvo vsekakor še ni prišlo do spoznanja, da bi pričelo misliti samo zase in za svoje skupne interese. Še vedno se pusti varati. Vedno upa, da bodo gospodarji toliko dobri, da mu bodo poklonili drobtinico, če tudi je baš ono tista sila, ki lahko zagospodarilo nad vsem, nad vsemi dobrinami, kajti mas sama jih je producirala.

Masi še sedaj ni prišlo na um, da pod sedanjim krivičnim sistemom ni mogoče, da je brezupno pričakovati kaj boljšega. Privatni profit je glavno, vse drugo so le sredstva, ne glede koliko žrtev in koliko trpljenja morajo doprinesati za bogastvo male skupine bogatinov, ki razpolagajo z vsem bogastvom dežele. Ne pride jim na um, da bi delavstvo lahko živel tako kot se spodobijo modernemu človeku. Toda v tej negotovosti delavstvo še nadalje podpira sistem krivice valed svoje nevednosti. Če pa se bi delavstvo bolj zanimalo za delavsko štivo, delavske časopise in knjige, bi seveda bilo drugače, ker bi spoznalo, da se mora boriti samo za svoje interese, da mu njegovi sovražniki, ki mu hlinijo, ne bodo nikdar ničesar dali.

Da, moč časopisa je velika. Če bi delavci podpirali svoje delavske časopise, bi kmalu prišla sprememba. Tako pa rajše podpirajo kapitalistične časopise, ki jih opajajo z raznimi prevarami in ničvrednim štivom, s katerim delavce zavajajo, da ne vidijo resnične strani delavskega vprašanja in delavske odgovornosti. To časopisje tudi uči, da vsakdo lahko postane bogat in da ima vsakdo priliko povsopeti se nad druge. Seveda, na račun drugih. Saj se je povsopel tudi Insull in mnogi drugi, pa so tresčili v globino. Pri tem pa so delavske mase delale in gradile zanje, same pa trpele pomanjkanje. Pred petimi leti se je papirnata zgradba kapitalističnega finančnega sistema pričela rušiti in zrušila se je. Sedaj jo samo še skušajo poprpati, kar pa ne drži. Preveč je razrušena.

Na milijone dolarjev so delavci izgubili v propadlih bankah. Nikdar več jih ne bodo videli. Delali so leta in leta in hranili, nazadnje pa so svoje trdo prislužene novce kar čez noč zgubili. In nihče ni bil radi tega zaprt. Vse je bilo okef, vlada je mirno gledala na to veljkansko polomijo. Ali pa je to delavske mase kaj izučilo? Žal, prav malo. Še vedno mislijo, da so višji gospodje bogovi, ki modro delajo. Še vedno mislijo, da morajo biti na vrhu gospodje, spodaj pa delavska para, ki ne šteje nič, je le navaden material za izkoriščanje in garanje, da se peščica gospodov na vrhu redi in norčuje iz delavcev.

V deželi je bilo letos več sto stavk. Delavci so streljali na delavce. Saj so vojaki tudi delavci, pa gredo s puškami nad svoje brate v stavkovnih vrstah. In akebi so tudi delavci, pa gredo za svoje in njihove pravice, kruh odjedat delavcem, ki se borijo in pravico do poštenega življenja. Prišel pa bo čas, ko bodo delavske mase kot celota spoznale, da se morajo skupno boriti za delavske pravice, kajti pri tem so prizadeti vsi, ki producirajo.

Izhod iz te zmešnjave je edino le v delavskih organizacijah: strokovnih, gospodarskih in po-

litičnih. Druge poti ni! Delavstvo mora sprejeti svojo delavsko politiko za najučinkovitejšo orožje proti sovražniku kapitalizmu, pa si bo osvojilo vso moč. Rešitev je edino le v organizaciji, močni organizaciji! Delavstvo je počasi že pričelo spoznavati to resnico, toda prepočasno gre naprej z duhom časa. Zato so ga naše sedanje mizerne razmere popolnoma nepripravljenega. Še le zdaj so tu in tam pričeli z gibanjem, da se s skupnim nastopom rešijo iz brezna bede.

Frank Kroll.

Po volitvah

Milwaukee, Wis. — In tako smo ostali zmagovalci končno tudi v teh volitvah. Seveda, malosrčni, taki, ki ne poznajo nepremagljivih postav, razmer in razvoja, bodo trdili drugače in videli samo dejstvo, da nismo prodri, s svojimi kandidati.

Ameriško ljudstvo je začelo politično dozorevati še le v zadnjih letih te velike depresije ter obenem iskati izhoda iz mizerije, ki ga je objela tako nepričakovano.

Z orjaško silo, velikopotezno kot odgovarja značaju ameriškega naroda, se je izvršil preobrat — od republikanske k demokratski stranki. Rooseveltova vlada je začela z izvajanjem reform, ki so navidez velikopotezne, v resnici pa samo gola politična igra disorganiziranega gospodarskega sistema — in politično še nezrele mase ljudstva so bile navdušene. Prišle so druge volitve in to, še vedno navdušeno ljudstvo, je odobrilo v tem volilnem boju doseženi poiskuse demokratske vlade ter ji dalo še večjo, sedaj odločujočo moč. Sedaj pričakuje to ljudstvo čudežev, resničnih uspehov, resničnega izboljšanja položaja. S tem pa je ameriško ljudstvo krenilo na popolnoma novo pot politične orientacije, dasiravno se tega ne zaveda.

Nova metla v obeh zveznih zbornicah bo čistila dobro, da omogoči nadaljni obstanek skrahanega sistema. Uvedle se bodo nove postavbe, reforme, izboljšanja. Tridesetno tedensko delo je gotova stvar, tudi starostno in druge vrste zavarovanja pride. V gotovi meri se bodo zmanjšali dosedaj skoro nemejni dobički industrijskih magnatov; časi milijardskih dobičkov so minili za vedno, toda vzletemu — kapitalizmu bo ostal — ta rak-rana na trupu človeške družbe ne bo odstranjena.

In tako se bo boj nadaljeval; tako bo prihajal čas, ko bo ameriško ljudstvo končno krenilo na levo — ne zaradi tega, ker bo morebiti razredna zavednost in politična zrelost prodrla med široke kroge ameriškega ljudstva, temveč zato, ker drugega izhoda ne bo, ker bodo razmere same odprle temu lahkovernemu, lahko misljenemu ljudstvu oči in ga primorale, da krene končno na drugo pot, ki ga bo vodila do končne rešitve.

Marsikateri izmed tistih redkih, ki posedujejo zadostno mero razredne zavednosti, je bil razočaran vsled tega "poraza" socialističnih kandidatov, dasiravno pomeni potek volitev za socialiste samo ponovno zmago. Zakaj naj bi buržoazija ne dobila vseh prilik, da reši te veljkanske probleme? Zakaj naj bi ji ne dali priložnosti, da pokaže svoje zmognosti, oziroma moč, da delnega izboljšanja tega gnilega sistema? Kaj bi peščica izvoljenih socialistov koristila v tem občem kaosu? Ali naj bi se zadovoljevala s polovičnimi reformami ter pomagala buržoaziji slepiti ljudstvo?

Naj vladajoča gospoda skuša potegniti to gospodarsko karjolo iz blata, kamor jo je potisnila; naj ima dovolj prilike za izvajanje svojih čudežev! Buržoazija ima sedaj popolno moč, buržoazni demokratski stranki — in ker ima moč, ima obenem tudi absolutno odgovornost; socialisti si umijemo roke.

Naše delo je: nadaljevati z bojem; pripravljati se z vsemi silami za naš dan, ki prihaja, ki je takorekoč pred nami! Še nikdar ni bila malosrčnost razredno zavednega delavstva tako malo na mestu, kot bi bila baš sedaj, ker — bodočnost je naša! Mi razredno zavedni delavci in delavke smo tista sila, ki je poklicana, da reši vse te probleme in dokaže tudi amerškemu narodu, da le v socializmu je rešitev, da je rešitev samo v popolnem uničenju obstoječega družabnega reda in odpravi ter uničenju jedra vsega zla — v privatnem lastništvu temeljnega bogastva dežele in — profita. Fr. Novak.

Vseslovanski koncert

Chicago, Ill. — Takoj od začetka je bilo odločeno, da nastopijo vse posamezne skupine s pesmi "a capella", to je brez spremljevanja kakih instrumentov. Tudi morajo vsi znati svoje pesmi na pamet in jih peti brez not. Dovoljene so samo zborove pesmi, nič solo nastopov. Vsaka skupina lahko poje 10 minut ali manj, ne pa več.

V skladu s temi omejitvami so si slovanski zbori zbrali dve pesmi: Nedvedovo "Nazaj v planski raj" in Grbičev "Po zimi" ("Le padaj, padaj beli sneg"). Tako je bilo to pot najbolj pripravno na vse strani, in obe pesmi donita res prijetno za vsako uho; Grbičeva je vzeta iz "Novih akordov", je zelo živahna in zahteva od zboru precej gibčnosti. Pesem "Nazaj v planski raj" je pa vsakemu znana in ne potrebuje nobenega komentarja. Naše še bolj pomembne skladatelje bi bili radi predstavili, pa nismo mogli najti ničesar, kar bi bilo bolj pripravno za to priliko in naše razmere obenem. Mislili smo tudi na naše narodne pesmi; teh imamo veliko, toda po večini niso izdane v taki obliki, da bi bile primerne za resen koncertni zborov nastop, ali pa ne pridejo v poštev zaradi zgoraj navedenih omejitev; druge zopet so bile zadnje čase tolikokrat na naših progra-

mih, da je bolje za nekaj časa jih spraviti v omaro.

Priprava za vseslovanski koncert je že do sedaj znatno poživila naše zборе in se že zaradi tega izplača. Odslej bomo tako zaposleni z drugim delom do koncerta, da najbrž ne bo več mogoče misliti na dopise. Neposredno pred koncertom, ki se bo vršil v nedeljo 9. dec. zvečer v Chicago Civic Opera Halli, bo objavljen celotni program.

Pridite poslušati in potem povejte svoje vtise o eni in drugi stvari. Potrebno je, da se odločite in si zagotovite vstopnice takoj, kateri jih še nimate. Zglašite se naravnost pri Evelyn Fabian, 1932 W. Cermak rd., ali pa si jih omislite posredno po pečeh Lire, Adrije in Slovane.

Za publikacijski odsek zveze "United Slavic Choral Societies, Ivan Ratič.

Iz dežele večne pomladi

Calistoga, Calif. — Californija! Kraj večne pomladi! Kraj, ki si ga želijo stotine revnih in bednih. Dežela večna mladosti, dežela stoterih nad in upov. Dežela bogastva, neizmerno lepote — in grenkobe. Dežela bogatinov, v še večji meri pa dežela siromakov, velikega števila brezposelnih in v bedo zavrtih množic.

Država Californija je sedaj polna brezposelnih delavcev, ki so priromali iz vseh krajev "obljubljene dežele" na zapad, da dobe delo in zaslužek in košček kruha. Vidiš jih na stotine, srečuješ jih na cestah. Pripeljali so se na tovornih vlakih, v razbitih avtih in prišli peš, vsaj delno peš.

Iz Glenwood Springsa, Colo., sem prišel sem pred nekaj tedni. Odkar sem tu, se precej boljše počutim, zdravstveno stanje se mi vidoma izboljšuje. Okrog mesteca Calistoga je mnogo vulkaničnih vrelcev in blatnih kopel visoko v gorovju, severno, 70 milj od San Franciscu.

Pred volitvami se je vršil hud boj za governerske kandidate. Zmagali so oni, ki so začasa stavke poklicali milico in pobojnike, da so navallili na revne stavkarje. Vsepolno je prevladalo, tako da delovno ljudstvo čisto volti proti sebi, proti svojim interesom. Potrosili so tisočake, samo da so preslepili volilce. Pravili so jim, da bodo nižji davki, da bo to in ono. In ljudje so jim spet verjeli.

V mnogih okoliških krajih niso prošlo jesen sadjerejci niti obrali sadja. To zato, ker so cene nizke. Čudne razmere, čudni časi. V prodajalnah je draginja, farmar pa ne dobi za svoje pridelke skoro nič. Kar mora plačati za gojenje pridelkov, ne dobi nazaj svojih stroškov, ko jih hoče prodati. Tako je tudi v Coloradu. Za tono nabranih paradižnikov so dobili osem dolarjev.

Kapitalistični prekupčevalci pokupijo pridelke še v zrnju, še v cvetju. — V Coloradu je neki farmar kupil tri teleta za pet dolarjev. Enega je zaklal in njegova družina devetih je imela dovolj telečjega mesa za par tednov. Če pa gremo v mesnico, moramo plačati za funt mesa od 20 do 40 centov in več. Farmar obere sadje, ga pošlje v skladišča in čaka kaj bo dobil. V resnici poberejo ves dobiček kapitalistični prekupčevalci. Tak je sedanjí sistem, zato pa tudi tako piškave razmere. Razni mogotci po neverjetno nizki ceni pokupijo vse pridelke, prodajo jih po visoki ceni. Farmar-producent, ne dobi skoro nič, delavec-konzument mora drago plačati življenjske potrebščine, dobičkar pa se masti in reži obema skupaj.

Zakaj se ne bi prva dva "vzela skupaj" in pokazala tretjemu veliko — figo!?

Matija Pogorelec.

"Slaba vest" na našem odru

Waukegan, Ill. — Dramski odsek SND se pridno vežba za dan 31. dec., ko bo uprizoril petdesetjansko veseligo "Slaba vest." Da naš odsek posetnike dramskih predstav še bolj zadovolji kot dosedaj, je pri izbiranju igre videl potrebo velikega dela. Odsek pričakuje od strani občinstva, da se odzove vabilu in pride na prireditve. S tem se boste izkazali, da znate ceniti dramsko delo in obenem boste dali igralškemu osebju kot odseku samemu več vzpodbude za

nadaljne delo na polju dramskega.

Veseligo "Slaba vest" priduže toliko zanimivih prizorov, da mora zanimati vsakogar. njej je veselje in žalost, petje, ljubezven. Vse to se godi t privlačno, da gledalca ta osvoji.

"Slaba vest" bo sedaj uprizorjena v Ameriki. Za o jo je priredil Al. Benkovič, izdala jo je založba "Drama Ljubljani.

Vstopnina v predprodaji pri vratih 40c, za otroke 10c.

Ocl.

Zadružna božičnica

Waukegan-No. Chicago. — obraževalni zadružni odsek redi za vse delničarje in o malce božični zadružni večer 24. decembra. Vabljeni ste pripelajte otroke. To bo večer v zgodovini zadruge, k namenjen izključno našim m kom. Na ta večer pa se ne b razveselili le otroci, ampak vi sami, ker vas bodo oni ves presenetili. Kajti odrski, certne in slične točke bodo j jali samo otroci.

Da bo ta večer res "večer velike družine," se pripravite sedaj, da boste gotovo dne dec. prišli na to zadružno pr ditev. Pridružite se tej sku in gotovo vam ostane v spom

Zadružni odsek

Vinska trgatev

Bishop, Pa. — V soboto, dne nov., priredi SND vinski to tev, ki se prične ob 7. zve Igral bo Ludvikov orkester Canonsburga. Za prigrizek bodo servirale pristne doklobase in za čajne bo tudi de preskrbljeno. Vstopnina 25 moške in ženske. Pridite vs našo trgatev. Zabave bo d za vse. Član SND

"Father" Coughlin or niziira novo unijo

"Unija za socialno pravično ki bo nad strankami.

Detroit, Mich. — Župnik Coughlin, znani evan list, je v svoji zadnji radi pridigi "pozval k orožju" v ne, ki se strinjajo z n. Coughlin je naznanil, da s "Unijo za socialno pravično novo organizacijo, ki bo s nad političnimi strankami in neodvisna od njih.

Člani njegove organizacije bodo plačevali nobenih res prispevkov, le oni, ki hočejo bodo lahko prispevali prostovolno. Namen "Unije za socialno pravičnost (Union for Social Justice)" je boj za ustano garancijo socialnih pravic in odpravo neustavnih vzrokov presije.

Župnik Coughlin je rekel, bo unija zahtevala: nacionalno cijo bank, kredita in denarja z ustanovitvijo centralne v ne banke; nacionalizacijo e trične sile in vseh onih bazis industriji, ki so "prevažne" privatno lastništvo; vladno piranje delavskih unij; obdaj nje dohodkov od vseh bono

Dalje je rekel, da je Roose tov "new deal" še vedno v izkušnji. Čeprav je republik ska stranka mrtva kakor Be dikt Arnold, je demokratska stranka še zmirom na tehtu. Ako demokratska stranka prizna načela socialne pravi sti kot najvišjega načela, ki ra stati nad vsemi političnim takozvanimi ustavnimi prav mi, bo mrtva tudi ona in Am ka bo stala pred revolucijo. mokratska stranka mora za i ki takozvano ustavno načelo i dukcije za profit in osvojit čelo socialnih pravic, če se h ohraniti!

"To je nov klic k orožju" rekel Coughlin, "toda ne za i niško krmo požrešnega in iz ljenega kapitalističnega si ma, niti za tovarniško krmo ženjskega biča komunizma. je nov klic k orožju za dos socialne pravičnosti v Ameri

Avtna družba zaprla cleveland sko tovarno

Cleveland. — Okrog 400 lavcev je bilo tukaj ob delo. je Hupp Motor korporacija prla vrata svoje tukajšnje varne. Obrat bo prenestila Grand Rapids, Mich., kjer avtna ogrođja lahko ceneje ducirala, pravi avtna družba.

Krušna linija v Tokiju na Japonskem. Linije te vrste so enake po vsem svetu.

Emile Zola:

GERMINAL

POSLOVENIL ALFONZ GEPAN

Prva se je utaborila Ožganka. Drobila je opeko na košenem kolenu in metala z levico in z desnico oba kosa. Levaque-ovka se je vsa razpela, in ker je bila debela in mehka, je morala stopiti bliže, da bi bolje zadela, čeprav jo je Boutelot rotli in vlekel nazaj, ker je upal, da jo bo odvedel s seboj, zdaj ko so spravili moža na varno.

Vsi so bili razkačeni, Mouquetki se je zdelo preneumno lomiti opeko na svojih predebelih kolnih, zato je metala rajša kar cele kose. Celotno frkavce so se udeležili boja, Bebert je kazal Lidiji, kako se meče izpod lehti. To je bila toča, ogromno zrnje je zamolklo udarjalo. A iznenada se je med temi furijami pojavila tudi Katarina z dvignjenimi pestmi, tudi ona je vihtela pol opeke in jo zalučala, kolikor so ji dale šibke roke. Tudi sama ne bi vedela povedati zakaj, dušila se je in mrla od strasti, da bi zmrcavila svet. Ali že ne bo kmalu konec tega prekletega pasjega življenja? Prese-dalo ji je, da bi jo mož tepel in gonil iz hiše, da bi kakor potepen pes gazila blato po cestah, ne da bi mogla prosti za juho očeta, ki je prav tako stradal kakor ona. Nikdar se ji ne bo godilo bolje, narobe: odkar se zaveda, da živi, je zmerom slabše; in zdaj je lomila opeko, jo metala predse z edinim namenom, da bi vse uničila. Oči ji je tako zalivala kri, da ni niti videla, komu razbija čeljusti.

Stefanu, ki je stal pred vojaki, bi bila opeka skoraj razbila glavo. Uho mu je nabrekli, okrenil se je in se zdrznil, ko je videl, da je priletela opeka iz drhteče Katarinine roke; ni se zmenil za nič, če ga prav ubije, in ni odšel, le gledal jo je. Tudi mnogi drugi so stali tu, razvneti od borbe so mahali z rokami. Mouquet je presojal lučaje, kakor bi se igrali z zamaški; hej, ta je zadel, oni tamle ni za nič! Smejale se je in drezal s komolcem Caharijo, ki se je prepiral s Filomeno, ker je pretepla Ahila in Desirejo ter ju ni hotela vzeti na hrbet, da bi bolje videla. Gledalci so se zbrali nekoliko dalje ob cesti. Na vrhu brega pri vhodu v kolonijo pa se je pravkar pojavil stari Bonnemort, ki se je bil privlekel s palico; stal je zdaj nepremično in vzravnavano in njegova postava se je močno risala na rjavem nebu.

Takoj, ko so padle prve opeke, se je paznik Richeomme spet postavil med vojake in rudarje. Rotil je te, opominjal one, ne da bi se zmenil za nevarnost, in bil je tako upan, da so mu hile debele solze iz oči. Njegovih besed se v tem trušču ni slišalo, videlo se je le, kako se mu sive, dolge brke tresejo.

Toča opeke je padala zmerom bolj na gosto, po zgledu žensk se jim metati tudi moški.

Zdaj je opazila Maheujska, da je ostal Maheu zadaj. Roke je imel prazne, bil je mračen.

— Kaj ti pa je, slišiš? je zavpila. Ali si ba-ba? Boš mar pustil, da bodo odgnali tovariše v ječo? ... O, če bi ne imela tega otroka, bi že videl!

Estella se ji je krčevito privila krog vratu, kričala je in jo ovirala, da se ni mogla pridru-žiti Ožganki in drugim. Zdelo se je, kakor da mož ni slišal, zato mu je sunila opeko pod nogo.

— Tak hudiča, ali boš prijel? Ali naj ti vpi-čo vseh pljunem v obraz, da se boš opogumil?

Maheu je močno zardel, jel razbijati opeko in jo metati. Ona ga je podpihovala, premam-ljala ga je ter lajala za njim, naj ubija; skr-čila je prste in dušila na prah hčerko. Tako je stopal Maheu bliže in bliže ter se znašel prav pred puškami.

V tem kamenitem metežu je četica kar izgi-nila. Na srečo je kamenje letelo previsoko in zadevalo zid. Kaj naj store? Misel, da bi se umaknil noter, pokazal hrbet, je za trenotek pognala kri v blede stotnikov obraz; a to je

bilo izključeno, raztrgali bi jih, če bi se le ga-nili. Kos opeke mu je zlomil ščit na čaki, kri mu je kapljala s čela. Nekaj mož je bilo ranjenih; videl je, da so vsi iz sebe, da komaj še krotijo razbrzdani samoobrambni gon, in utegnili bi se zgoditi, da bi odrekli pokorščino poveljniku. Seržant je zaklel: tri sto hudičev, ker mu je opeka malone izpahnila levo ramo in se mu je meso zgnetlo ob udarcu, ki je bil za-molkel, kakor bi udaril s tolkačem po mokrem platu. Novica je že dvakrat zadelo, zdrbilo mu je palec, desno koleno ga je peklo in srbelo: ali se bodo dali še dolgo časa trapati s tem? Eden izmed kamnov je odskočil in zadel sta-rega podčastnika v dimlje, da so mu lica po-zelenela in je puško, ki se mu je stresla v suh-ljatih rokah že navelj na rame. Trikrat je že nameraval stotnik ukazati ogenj. Čudna tesnoba ga je dušila, neizrečena borba, traja-joča le nekaj sekund, je vzbudila v njem misli, dolžnosti, vse tisto, v kar je veroval kot človek in kot vojak. Kameniti dež se je podvojil, že je odprl usta, da bi zakričal: ogenj! pa so pu-ške izprožile kar same. Sprva so padli trije strelci, potem pet, nato salva, in slednjič, čez dolgo časa, še en sam pok v veliki tišini.

Množica je odreenela. Streljali so! Ljudje so stali nepremično z odprtimi usti in niso se verjeli. Toda zdaj se je razlegel presunljiv krik prav v trenutku, ko je zatrobil rog, da je konec streljanja. Nastala je blazna panika, kakor dir črede ob grmenju topov se je pričelo preplašeno beganje po blatu.

Na prve tri strele sta se zgrudila Bebert in Lidija drug na drugega, dekletce je bilo zadeto v obraz, deček pa pod levo ramo. Lidija, ka-kor da jo je oplazila strela, se ni več ganila. A Bebert se je obrnil, jo z obema rokama objel v smrtnih stresljajih, ko da jo hoče spet objeti, kakor jo je držal v temnem skrivališču, kjer sta prebila svojo poslednjo noč. Prav zdaj je Jeanlin pritekel iz Requillarta, zabuhel od spanca je korakal v dimu in gledal Beberta, kako objemlje njegovo ženo in umira.

Drugi pet strelcev je podrl Ožganko in paz-nika Richeomme-a. V trenutku, ko je rotli to-variše, ga je zadelo v hrbet in je padel na ko-lena; prevrnil se je na stran in hropel na zem-lji, oči pa so bile še polne solz, ki jih je bil iz-jokal. Starka se je zgrudila z razmesarjenimi prsi, padla je na mestu in zaprasketala kakor butara suhih drv, celjajoča še zadnjo kletev, ko se ji je vzdignila kri.

Ali tedaj je salva pometla po tleh, kosila je na sto korakov tudi gruče radovednežev, ki so se smejali bitki. Krogla je zadela Mouqueta v usta, ga podrla ter zavalila Caharijo in Filo-meni pred nogo, da sta bila še otroka oškrop-ljena s krvjo. V istem hipu je dobila Mouquet-ka dve krogli v trebuh. Ko je opazila, da vo-jaki merijo, je dobra duša instinktivno planila pred Katarino in ji zavpila, naj pazi. Z glas-nim krikom je omahnila vznak, strel jo je pre-vrnil. Stefan je priskočil, jo hotel pobrati, a ona je zamahnila z roko, čes, da je izgubljena. V smrtnih drhtljajih se ni jenjala smeh-ljati njej in njemu, kakor bi bila srečna, da ju vidi skupaj zdaj, ko sama odhaja.

Zdelo se je, da je vse končano; burja krogel se je izgubila daleč prav do pročelij v koloniji, ko je počilo zadnjič, osamljeno, zakasnelo.

Maheuja je zadelo naravnost v srce, zakolo-baril je in padel na obraz v lužo, črno od pre-moga.

— Nu, tak vstani, stari! Saj ni nič, jel?

Estella ji je bila v napotje, morala jo je vze-ti pod roko, da je obrnila možu glavo.

— Tak govori! Kaj ti je?

(Dalje prihodnjik.)

Kavalerji, ki jih ženske plačujejo

Kako žive beograjski "makroji" in plačani plesalci. — "Odlič-ne" dame ne skoparijo z na-gradami ... če jim je kavalir pogodu

Povojni Beograd s svojim prilično razvitim kozmopolit-skim življenjem ni samo poln raznih rafiniranih zabav, tem-več je ustvaril tudi nešteto no-vih plodonosnih poklicev. K tem spadajo tudi tako imenova-ni makroji in žigolaji. (makro je ponašena oblika francoske besede maquereau in pomeni v prvotnem pomenu zvodnika, po-tem pa vobče moškega, ki je ženskam za plačilo na razpola-go.—Gigolo je francoski izraz za poklicnega plesalca, ki je v službi nočnega zabavišča in je damam pri plesu na razpolo-go. Spreten gigolo zasluži lepe tiso-čake, zakaj ženske so radodar-nejšje od moških in ne skoparijo z napačnimi). ki so zadnja ta-ka narasli kakor gobe po dežju, in poklicni zaročenci. Vsi ti ži-ve, dobro žive; "služba" jim ime-nitno nese. Nič ne delajo, od nikogar niso podedovali, starši

so jim siromašni — a vendar so zmerom lepo oblečeni, po naj-novejši modi, in denarja imajo, da ne vedo kam z njim. Zakaj ženske dobro plačajo ...

V "Petit-Parisu" je vse polno gostov. Vse raja in se zabava. Polnoč je že davno minila. V kotu sedi par: on in ona. Ona je mlada in lepa. Na rokah se ji iskre dragoceni prstani, za vratom ji visi dragocena ogrli-ca, na zapestjih se ji leskečejo zapestnice. Vdova je. V zakonu ni imela sreče. Ko ji je bilo dvajset let, se je poročila, žive-la dve leti z možem, letos se je pa v začetku leta oblekla v črno. A ne za dolgo. Že v maju, ko so pognale prve cvetlice, je imela na sebi škrlatno toaleto iz naj-dražje svile. Zakaj on, pokojnik, je bil bogat industrijec.

In on, ki sedi z njo za mizo: visok, lep mladenič, z globokimi sinjimi očmi. Nenavadno ele-ganten, zmerom oblečen po naj-novejši modi. Njegovi starši so siromašni. Sin je nekega slu-ge na poštini hranilnici. Oče de-la ves dan in nima denarja, on pa nič ne dela in ga zmerom ima. Čudna usoda. Takšno je življe-nje. Na mladih sloni svet.

Ta dva sta stalna gosta no-čnih lokalov, zlasti "Petit-Pari-

sa". Od devetih zvečer pa do treh zjutraj sta zmerom tu, za isto mizo, v istem kotu. Prijet-no se zabavata. Časih tudi za-plešeta, navadno pa šampanjiz-ata. In razsipata denar. Prav za prav on, kajti vselej plača on ... Ljudje se pa ne morejo načuditi, odkod mu toliko de-narja.

Odkod? Zasluži ga. Njegova gospodarica, dama, ki z njo pi-je šampanjec v kotu, je zelo ra-dodarna. Dobro plačuje. Nje-gova "služba" ni težka. Samo njo spremlja, gleda, da jo zaba-va, da jo spravlja v dobro voljo — nič drugega. Ne mislite, da je vanj zaljubljen, da ga ima rada. Narobe, dostikrat pravi, da jo dolgočas, da ji je zopr-n, toda ... njegova "služba" je sa-mo ta, da z njo hodi, zakaj nje-se hoče lepega, mladega gospo-da, ki se lahko z njim postavi v nočnih lokalih. Kadar sreča kakšno "partijo", je pa nje-gova vloga končana, takrat je prost. Poljubi ji graciozno ro-ko in odide, ona se bo pa dalje zabavala z drugim. Samo to pot drugače. Njen novi kavalir ni makro, temveč resen "kandi-dat".

Mlada lepa dama, šele pred kratkim se je poročila. Hej ne-

kega trgovca, imovitega seveda, ki se je ubil pri neki avtomobil-ski nesreči. Njegova hči se je izobrazila v "inozemstvu". Tam se je navadila svobodnega ži-vljenja. Toda malomeščanska morala ni razumela teh njenih svobodščin. Obsojali so jo. Znanci so jo neprestano opozar-jali, da kot dekle ne sme tako živeti. Tedaj je začela razmiš-ljati, kako bi se rešila iz tega nevesnečnega položaja, in našla ga je. Sklenila se je poročiti, da postane popolnoma svobodna.

Tako je tudi storila. Pred kakšnim letom ali dvema se je seznanila z nekim odvetniškim pripravnikom, polizanim mladim gospodičem. Pogodila sta se. On je pristal, da jo vzame za ženo, ona mu je pa za to obljubi-lila tri sto tisoč dinarjev. In sta se poročila. Mladi zakonski mož je spravljal denar, mlada že-na je pa vsa srečna vzkliknila: "Hvala Bogu, zdaj sem svo-bodna!"

Minevali so dnevi. Mladoporočenca sta živela "sodobno" za-konsko življenje. Ona v svoji hiši, on v svoji. Le redko sta prihajala drug k drugemu na obisk. In oba sta bila zadovolj-na. Tako je minilo leto.

Toda nekega dne že pod večer se je mlada žena oglasila pri svojem "možu" v njegovem stanovanju. On se je začudil, ma-lone osupil. Ljubeznivo jo je sprejel, ji pomagal odložiti raz-kočni plašč in jo povabil, naj sede. Ona je odklonila, še več. Razsrdila se je. Saj ni zaradi tega prišla! Namen njenega obiska je bil čisto drug. "Mož" je skomignil z rameni in poslu-šal, kaj mu ima "žena" pove-dati.

"Dobro veste, kakšna je naji-na pogodba," je začela ona. "Mislim, da sva dovolj dolgo "živela v zakonu" in da je že čas, da se ločiva. Meni se hoče svobode."

"O, prosim," je ljubeznivo od-vrnil "mož". "Samo vprašanje je, koliko za to dobim?"

"Saj sva se vendar že dogovo-rila ..." je odgovorila "žena".

"Dogovorila ... že res, toda premislil sem se ..."

"Torej se nočeš ločiti?" je v drugo vprašala mlada žena, željna "svobode".

"Tega ne trdim, samo ..."

"Samo denarja bi še hotel, ne?"

"Tako je."

"Koliko?"

"Pet sto tisoč dinarjev," je mirno odgovoril "mož".

"Pol milijona?" je osupnila ona.

"Natanko toliko."

Do pogodbe pa ni prišlo. Po-zneje je še v drugo poskušala, spet brez uspeha. Takrat je zahteval še več. Za denar je po-stal "mož", zato je popolnoma prav, če se za denar tudi raz-poroči ...

Nočno plesišče. Polno najodličnejše gospode. Vanj zahaja beograjski mondeni svet. Jazz razbija. Pari se zaljubljeni vr-te. Potem se začne sladkoben tango. Pari se po taktu obra-čajo. Med njimi zbujajo pozor-nost mlad in lep kavalir. Nena-vadno je pozoren nasproti svo-jim plesalkam. Pleše z vsemi damami po vrsti. Zdaj se prav-kar vrti z neko močno damo blizu petdesetih. Stiska se k njej in se skoraj izgublja za njenim ogromnim telesom. Lju-beznivo se ji smehlja.

"Lepo plešete, mali," pravi ona.

"Da, madame," se priklanja on.

"Pridite še drugič pome, sim-patični ste mi."

"Na uslugo, madame," se pri-kloni "mali" in odide.

Pozneje se je spet priklonil pred starikavo debeluško. In se začel vrteti z njo. S čela mu je curjal znoj. Dama se mu smeh-lja. Diskretno vtakne roko v njegov žep, on se ji pa še lju-beznivoje nasmehe.

Valčka je konec. Kavalir se prikloni. Kakor slučajno se pri-me z roko za žep. Nekaj je za-šelestelo. Še globlje se prikloni in odide iz lokala, da se malo — ohladi ...

Dve sto dinarjev je našel v žepu. Zadovoljen je. Kako tu-di ne bi bil! Imel je dober dan. Razen redne plače, ki jo dobi od lastnika lokala, je spravlil nocoj v žep še dve ali tri "na-grade".

Elegantna dama stopi v neki lokal na "Terazijah". Zunaj pred lokalom ni bilo nikogar "po njenem okusu". Sami sta-rejši gospodje. Zdaj gleda po gostih, ki sede v udobnih na-slanjačih. Mnogo mladih go-spodov je med njimi. Sami se-de. Dama naroči sladoled. Na-takar ga ji prinese. Sodobna ženska je in ve, kaj hoče.

"Gospod natakak," ga pokliče k sebi in mu stisne v roko ban-kovec, "rada bi ..."

Toda natakak je že sam razu-mel.

"Za tri ali štiri ure ali več?" vpraša.

"Do devetih zvečer."

"Po dvajset dinarjev ura, ali kaj boljšega?" vpraša spet na-takar.

"Boljšega ... najboljšega."

Natakak odide, kmalu nato pa prisede k dami lepo polizan mla-denič. Globoko se prikloni in ji poljubi roko. Dva sladoleda sta na mizi. Še malo sta posedela. On je galantno plačal. Nato sta odšla ven. Njen avtomobil je že čakal. Motor je zabrnal in avto je odhitel proti Avali.

Okoli devetih sedi polizani mladenič spet v udobnem nasla-njaču. Nenavadno dobre volje je. Mimo njega pride natakak. Gospodič diskretno potegne de-narnico iz žepa in položi na mizo stotak.

"To je za vas," reče natakak-ju.

"Odlična dama," pripomni na-takar.

"Da," se zasmee polizani mla-dič. "Odlična dama! ..."

Ford in osel

Na cesti stoji Fordov avto. Mimo pride osel, ki ni še niko-li videl Forda, in ga vpraša:

"Kaj si pa ti prav za prav?"

"Jaz? Avto!"

"Tako? Potem sem pa jaz naj-manj konj!"

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklepu 10. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveta štete eden, dva, tri, štiri ali pet članov iz ene družine k eni naročni Prosveta stane za vse enako, za člana ali nečlane \$6.00 za eno leto nino. Ker pa člani še plačajo pri assessmentu \$1.20 za tednik, se štete k naročninu. Torej sedaj ni vzroka, reči, da je list predrag. S. N. P. J. List Prosveta je vaša lastnina in gotovo je v vsaki družini ki bi rad čital list vsak dan. Cena lista Prosveta je:

Za Zdrži. države in Kanado \$6.00	Za Cierco in Chicago je.
1 tednik in..... 4.80	1 tednik in.....
2 tednika in..... 3.60	2 tednika in.....
3 tednike in..... 2.40	3 tednike in.....
4 tednike in..... 1.20	4 tednike in.....
5 tednikov in..... nič	5 tednikov in.....
Za Evropo je.....\$9.00	

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Order v plam in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastnina.

Pojasnile:—Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati vsoto lista Prosveta. Ako tega ne store, tedaj mora upravništvo datum za to vsoto naročniku.

PROSVETA, SNPJ, 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Priloženo pošiljam naročnino za list Prosveto vsoto \$.....

1) Ime.....Čl. društva št.....

Naslov.....

Ustavite tednik in ga pripišite k moji naročnini od sledečih član družine:

2).....Čl. društva št.....

3).....Čl. društva št.....

4).....Čl. društva št.....

5).....Čl. društva št.....

Mesto.....Država.....

Nov naročnik.....Star naročnik.....

TISKARNA S.N.P.

SPREJEMA VSA

v tiskarsko obrt spadajoča d

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrva slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLAN S.N.P.J., DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne Cene zmerne, unijako delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

S.N.P.J. PRINTER

2657-59 SO. LAWNDALE AVENUE

Telefon Rockwell 4904

CHICAGO, ILL.

Tam se dobe na želje tudi vse ustmena pojasnila